

مناقشه «نظم» و «تضاد»

انقلاب اسلامی در مینا گرفتار چالش نیست مانتها از «تضاد حل مسأله» رنج می‌بریم

دکتر ابراهیم خانی

عضو هیات علمی گروه فرهنگ و تمدن
دانشگاه امام صادق (ع)

دوگانه «نظم» و «تضاد» یکی از مهمترین دوگانه‌ها در حوزه فلسفه علوم اجتماعی است و در جامعه‌شناسی کلاسیک هم مورد توجه بوده و یکی از وجه تمایزهای اندیشه به حساب می‌آید. فارغ از بُعد تاریخی به لحاظ نظری هم «نظم» یک مسأله بنیادی برای حیات اجتماعی است.

اگر نظم در کار نباشد، جامعه از کارکرد خود عقب می‌افتد و انسان در جامعه بی‌نظم نمی‌تواند کار کند. شاهد این مدعا، وضعیتی است که ما در ماه‌های اخیر به دنبال اغتشاشات و ناآرامی‌ها تجربه کردیم، در اغتشاشات اخیر وقتی نظم جامعه گرفتار کاستی شد، افراد عملاً نمی‌توانستند از ساختارهای اجتماعی برای رسیدن به اهداف خود استفاده کنند. بنابراین نظم، بی‌تردید یکی از بدیهیات حیات اجتماعی است اما در نقطه مقابل چالشی که وجود دارد این است که در بسیاری از مواقع همین نظم، ترمز ما برای رسیدن به اهداف مان می‌شود. در همه ساختارها، جوامع و از قضا در انقلاب اسلامی این چالش وجود دارد. یعنی مایک ساختار جدیدی را

«جوهره انقلاب» ارائه نکرده‌ایم و هنوز در خصوص آن به اجماع نرسیده‌ایم. امروز در سطح عموم مردم این مسأله و این سؤال پیش آمده که بالاخره الان جوهره انقلاب کدام است؛ نظم است یا تضاد؟ برای پاسخ به این پرسش باید ببینیم از منظر هستی‌شناسی و انسان‌شناسی اسلامی و حکمی ریشه تضاد کجاست و براساس آن قضاوت کنیم که انقلاب اسلامی تضادش اصل است یا نظم‌اش؟

مشکلات جدی ما در تشخیص «مسائل»

فارغ از همه اظهارنظرهایی که در زمینه مناقشه تضاد و نظم مطرح می‌شود، معتقدم چالش‌هایمان بنیادی نیست. انقلاب اسلامی هنوز که هنوز است در مینا گرفتار چالش نشده ولی در مسائل گرفتار چالش است. اغتشاشات اخیر یک چالش جدی است. اغتشاشات ما در این چالش‌ها، ولی آیا این چالش می‌کند؟ خیر. ما هنوز که هنوز است در مورد نگاه‌مان به زن هیچ مشکلی نداریم. ما تضاد بنیادین نداریم و تنها از تضاد حل مسأله «رنج می‌بریم. برای حل این تضاد، اولین و مهمترین کار، تشخیص درست مسأله است، یکی از مشکلات جدی ما این است که اساساً مسأله را به درستی تشخیص نداده‌ایم که جوهره انقلاب چیست؟ مادامی که نتوانیم به تشخیص درستی از مسائل مان برسیم، نمی‌توانیم به تداوم انقلاب و استمرار آن در آینده بپردازیم.

دعوای «نظم» و «تضاد» در اغتشاشات اخیر

در جریان اغتشاشات در فضای رسانه‌ای دائماً دعوای «تضاد» و «نظم» بود. یک عده تلقی‌شان این بود که نظم جدید انقلاب اسلامی یک نظم بنیادین، عمیق، ریشه‌ای و جوهری است و چالش‌هایی که ما در این چهل سال و اندی از سرمی‌گذرانیم، طفیلی، قابل‌گذر و سطحی است ولی یک عده دیگر کاملاً تلقی دیگری دارند و معتقدند تضادهای انقلاب اسلامی بنیادین است و نظم آن یک نظم رویی، سطحی و عارضی است.

ما هنوز درباره «جوهره انقلاب» به اجماع نرسیده‌ایم! شاید دلیل شکل‌گیری این مناقشه به این نکته برمی‌گردد که ما هنوز تعریف درستی از

بحث تا بحث

«راز و رمز شکل‌گیری انقلاب اسلامی ایران» باعث شده بسیاری از تحلیلگران اجتماعی و جامعه‌شناسان انقلاب آن را «مهمترین پدیده قرن» بنامند. اکنون هم «رمز تداوم انقلاب» آن هم بعد از ۴۴ سال، مورد پرسش و محل تأمل بسیاری از صاحب‌نظران قرار گرفته است. به دلیل اهمیت این بحث، بویژه بعد از وقایع اخیر ایران، «ذات و رمز تداوم و بقای انقلاب اسلامی» موضوع سمینار دو روزه‌ای شد که به همت پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با عنوان «بحث تا بحث» در اسفند ماه اسفند برگزار شد. آنچه در این ویژه‌نامه خواندید گذشته و ویرایش «ایران» از سخنرانی‌های «سمینار انقلاب» است.

